

Ze hoeven geen kunstenaar te worden

REPORTAGE, Rob Gollin gepubliceerd op 19 april 2007 14:55, bijgewerkt op 19 april 2007 15:00

14:55
REPORTAGE Rob Gollin

Daar zit je dan, met een schoen voor je neus. De leerlingen van groep 7 op de basisschool De Driemaster in Alkmaar kijken nog wat onwennig naar de gymmen, degelijke stappers, laarsjes en sandalen op de tafel, te midden van flessen plakkaatverf en busjes hoogglanslak.

Hun leraar, Rob Komen, heeft de opdracht met opzet vrij gehouden: maak je schoen alles behalve een schoen. 'Laat ze zelf fantaseren.' Tim (11) probeert 'een soort truck, met wapens en zo'. Maar hoe zet je wieltjes zoof? Twee speelgoedautootjes met plakband schieten er onderuit (11) werkt aan een boot, ze kwast rode verf op het canvas. De raar ze straks wel uit. Hier vormt de mast het probleem. Hoe maak je

Komen gaat op verzoek van de kinderen de schoenen ook z gaatjes in het leer waar straks elektriciteitsdraden doorer worden. Intussen: 'Je moet het onderwerp simpel hou dicht bij huis en school.'

Als het over kunst en cultuur gaat, kan De Driem laten zien. Eind vorig jaar won de school de Cu project waarin leerlingen uit de bovenbouw dr fotografieren. Ze legden een druppelende kr van bietjes en aardappelen, een putdeks

tentoonstelling van gemaakt in theater De Vest. Leerlingen zijn tijdens poëziemanifestaties met hun gedichten geregr moet niet rijmen, daar ben ik fel op tegen.' In het jaar 2000 vulden s smeerkaas met objecten die een verhaal uitbeeldden. Er werd ee haalde de kranten, radio en tv. Uit het juryrapport van de Cultuur 'onvermoede talenten' aan te boren bij kinderen.

Directeur Jaap Schipper van De Driemaster geeft de credit allemaal niet gelukt. Carlo (11) boven zijn schoen: 'Bij dr Niet dat de beleidsmakers op het ministerie van Ont

Dit artikel maakt deel uit van dossier: **Cultuureducatie**

Print
Nieuwsbrieven
E-mail dit artikel
Meer over dit onderwerp

Stuur me mail over

BEWAAR Uitleg

Daar zit je dan, met een schoen voor je neus. De leerlingen van groep 7 op de basisschool De Driemaster in Alkmaar kijken nog wat onwennig naar de gympen, degelijke stappers, laarsjes en sandalen op de tafel, te midden van flessen plakkaatverf en busjes hoogglanslak.

Hun leraar, Rob Komen, heeft de opdracht met opzet vrij gehouden: maak van je schoen alles behalve een schoen. 'Laat ze zelf fantaseren.' Tim (11) probeert 'een soort truck, met wapens en zo'. Maar hoe zet je wieltjes aan de zool? Twee speelgoedautootjes met plakband schieten er onderuit. Busra (11) werkt aan een boot, ze kwast rode verf op het canvas. De raampjes knipt ze straks wel uit. Hier vormt de mast het probleem. Hoe maak je die nou vast?

Komen gaat op verzoek van de kinderen de schoenen ook zelf te lijf. Hij boort gaatjes in het leer waar straks elektriciteitsdraden doorheen worden getrokken, hij snijdt met een stanleymes een deur uit voor een huisje in wording. Intussen: 'Je moet het onderwerp simpel houden, dicht bij jezelf, dicht bij huis en school.'

Als het over kunst en cultuur gaat, kan De Driemaster een fraaie palmares laten zien. Eind vorig jaar won de school de Cultuur Primair Prijs voor een project waarin leerlingen uit de bovenbouw de opdracht kregen om de tijd te fotograferen. Ze legden een druppelende kraan vast, een bord met de resten van bietjes en aardappelen, een putdeksel na een regenbui – er is zelfs een tentoonstelling van gemaakt in theater De Vest.

Leerlingen zijn tijdens poëziemanifestaties met hun gedichten geregeld in de prijzen gevallen. (Komen: 'Het moet niet rijmen, daar ben ik fel op tegen.') In het jaar 2000 vulden scholieren tweeduizend kistjes voor smeerkaas met objecten die een verhaal uitbeeldden. Er werd een hele wand mee opgetrokken, het werk haalde de kranten, radio en tv. Uit het juryrapport van de Cultuur Primair Prijs: de school slaagt erin 'onvermoede talenten' aan te boren bij kinderen. Directeur Jaap Schipper van De Driemaster geeft de credits snel door. 'Zonder iemand als Rob Komen was dit allemaal niet gelukt.' Carlo (11) boven zijn schoen: 'Bij deze meester kun je altijd leuke dingen doen.'

Niet dat de beleidsmakers op het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap in Den Haag afbreuk willen doen aan de rol van eenlingen als Komen zoals die wel vaker op scholen te vinden zijn – enthousiaste leerkrachten die beurtelings optreden als inspirator, coördinator en uitvoerder van culturele projecten. Maar nadat eind jaren negentig eerst het voortgezet onderwijs onder handen was genomen met de invoering van het vak culturele en kunstzinnige vorming (ckv), was kennelijk ook de positie van het kunst- en cultuuronderwijs op de basisschool toe aan revisie. Knelpunten: het is te 'hapsnap', culturele producties sluiten nauwelijks aan op de wensen van de scholen, de regionale verschillen zijn groot. Dat leerkrachten die vanaf de pabo instromen nauwelijks zijn geschoold in vormen van cultuureducatie – rekenen en taal zijn al nauwelijks te

nemen horden – maakt de situatie niet hoopgevender. Wie durft nog met een blokfluit aan de lippen een klas de notenbeginselen bij te brengen?

Het tij is aan het keren, is de boodschap tijdens een ontmoeting op het departement. Vanaf 2004 zijn voor scholen de zegeningen van de regeling Versterking Cultuureducatie in het Primair Onderwijs beschikbaar. Het doel is cultuureducatie te ‘verankeren in het beleid’. Het lokaas: per leerling 10,90 euro subsidie; besteding naar eigen keuze.

Projectleider Hans Muiderman en beleidsmedewerker Joost Kuggeleijn op de afdeling Kunsten van OCW spreken van een ‘lichte regeling’. In een beleidsplan moeten scholen aangeven hoe ze kunst en cultuur integreren in het onderwijsprogramma. Hoeveel uur besteden ze eraan? Zijn er vakleerkrachten? Gaan ze contacten leggen met de aanbieders van producties? Halen ze kunst in huis?

Veel basisscholen hebben de regeling gevonden: na drie jaar hebben 6200 instellingen een beroep gedaan op de subsidie, zo’n 80 procent van alle scholen. In totaal is 18 miljoen euro beschikbaar. Niet aangeklopt hebben vooral instellingen met een streng christelijke signatuur en veel vrije scholen.

Muiderman en Kuggeleijn wijzen erop dat de regeling niet op zichzelf staat. Er is sprake van ‘flankerend beleid’. Ook lagere overheden – gemeenten en provincies – kunnen als ‘actieplanpartner’ één euro per leerling bijdragen; tot dusver heeft dat 6,4 miljoen opgeleverd. Voorts zijn er projecten als het in de klas halen van beroepskunstenaars (zie kader), scholen laten kennismaken met cultureel erfgoed in de buurt en GrassRoots, subsidie voor de toepassing van ict in cultuureducatie. Nog een voorziening: leerkrachten kunnen een training tot cultuurcoördinator volgen; zij zijn het aanspreekpunt op school en leggen de contacten met culturele instellingen. Er zijn er tot nu toe duizend opgeleid.

Met de regeling heeft de overheid een krachtig signaal willen afgeven, zeggen de beleidsmedewerkers. Het belang van cultuureducatie op jonge leeftijd is immers niet te onderschatten. Drama, muziek en beeldende kunst leiden tot het aanspreken van andere dan louter cognitieve vaardigheden. Fantasie en creativiteit worden geprikkeld. Kinderen leren bij voorstellingen en presentaties hoe ze moeten samenwerken. Muurbloempjes bloeien ineens op als ze op het podium staan. Bovendien: het is goed voor de afwisseling in de lessen. Veel gehoord citaat onder begeleiders: ‘Kinderen worden er blij van.’

Het is, zo blijkt uit onderzoek van de sociologe Ineke Nagel, ook goed voor de cultuurbranche zelf: hoe jonger voor het eerst musea, theaters en bioscopen worden bezocht, des te frequenter latere cultuurbezoeken uitvallen.

Marion Priekaerts, onderwijskundige aan de Universiteit van Maastricht, heeft op scholen in Limburg de effecten van cultuureducatie in het primaire onderwijs gemeten. Voor de manier waarop kinderen tegen cultuur aankijken, gelden als belangrijke factoren het ouderlijk milieu

(hoger opgeleide ouders brengen hun kinderen meer in contact met cultuur), sekse (meisjes doen meer aan cultuur dan jongens) en de omgeving (in de stad stuiten de kinderen eerder op culturele activiteiten dan op het platteland).

Maar cultuurlessen op school wegen ook mee. Priekaerts weet er een cijfer op te plakken: voor de houding tegenover kunst en cultuur is de school voor 6,5 procent van invloed, voor culturele kennis 5,5 procent. 'Het is veel meer dan ik vermoedde', zegt Priekaerts. 'Het effect van school op rekenen en taal schommelt tussen de 10 en 15 procent, terwijl daar veel meer tijd en geld in wordt gestoken.'

Andere vaststellingen in haar onderzoek: allochtone leerlingen hebben de positiefste houding tegenover cultuur, als scholen hun programma's intensiveren zullen vooral autochtone kinderen uit zwakkere milieus profiteren.

Ontwikkelingspsycholoog Gerrit Breeuwsma, verbonden aan de Rijksuniversiteit Groningen, pleit voor een verdere opwaardering van het vak op de basisschool. Het mag ambitieuzer. 'Zeker de jongsten, tussen 4 en 7 jaar, staan nog heel onbevangen tegenover kunst en cultuur; sterker, hun gedrag vertoont sterke gelijkenis met dat van de kunstenaar. Kijk ze maar eens tekenen en kleuren. Pas later worden ze kritischer op zichzelf.

'Maar het gekke is dat ze dan in ons huidige onderwijs nauwelijks instrumenten krijgen aangereikt om zich verder te ontwikkelen. Ze modderen maar wat aan. En als je dan ziet wat voor energie er allemaal in rekenen en taal wordt gestoken. Als ze eenmaal puber zijn wordt beïnvloeding nog veel moeilijker. Dan krijg je groepsgedrag en vooroordelen; dan is iets al gauw stom.'

Te vaak wordt volgens Breeuwsma op scholen bij kunstvakken de vraag gesteld wat het eigenlijk oplevert. Komen er eigenlijk wel kunstenaars van? Het zijn bepaald niet de belangrijkste vragen, vindt Breeuwsma. 'Vraagt iemand bij wiskunde zich af of er wel briljante wiskundigen van komen? Zelfs de vraag of ze er gelukkig van worden, is van secundair belang. Er wordt potentieel aangeboord. Kinderen krijgen mogelijkheden aangereikt. Dat zou moeten volstaan.'

Maar zo'n impuls is moeilijk, dat ziet hij ook. 'Het doceren van kunst en cultuur blijft ondanks allerlei structuren natuurlijk persoonsgebonden. Er is toch een bepaalde bevlogenheid voor nodig. Aankomende onderwijzers met weinig affiniteit met muziek zullen de blokfluit toch echt als dieptepunt zien. Zelf zou ik zeggen: zing! Goed voor het besef van melodie en ritme, een sociale gebeurtenis van formaat. En het sluit aan bij wat kinderen van nature graag doen.'

De regeling Versterking Cultuureducatie heeft volgens Muiderman en Kuggeleijn geleid tot een 'significante toename' van culturele activiteiten in allerlei vormen, binnen en buiten de school. Er zijn wel verschillen gebleven: scholen die openstaan voor vernieuwing, ruimen meer tijd in voor kunstzinnige oriëntatie dan andere scholen, openbare scholen investeren meer dan rooms-katholieke of protestantse instellingen. Een veel aangehaald probleem is vooral praktisch van aard: het vervoer.

Voorts vraagt de mentaliteit om aandacht: leerkrachten zien cultuur in de klas meer als extra werk, en niet als een vanzelfsprekend onderdeel van het lesgeven. Muiderman en Kuggeleijn menen dat na de kwantiteit nu de kwaliteit van de cultuureducatie aan bod moet komen. 'Je zult nu de diepte in moeten.' Hoe dat gestalte moet krijgen, is nog in onderzoek. Ze beklemtonen dat het niet mag uitmonden in nieuwe circulaire met kerndoelen. In elk geval, menen ze, is bereikt dat cultuureducatie minder afhankelijk is van die ene enthousiasteling. 'Het zal in elk geval minder opvallen als 'ie weg is.'

Op De Driemaster in Alkmaar snijdt onderwijzer Rob Komen onbekommerd het schoenleer verder aan flarden. Intussen: 'Ga het experiment maar aan. Je mag de lat best hoog leggen.' Hij heeft er ook een trucje voor: stel iets in het vooruitzicht. Geen wonder dat Tim niet opgeeft: hij experimenteert nu met legoblokjes onder zijn truck. Straks komen de schoenen uit de klas wel mooi in een etalage van een winkel in de Alkmaarse binnenstad te staan.

de Volkskrant

Dit artikel maakt deel uit van [dossier Cultuureducatie](#)

de Volkskrant is onderdeel van PCM Uitgevers. Andere uitgaven van PCM Uitgevers zijn [Trouw](#) en [NRC Handelsblad](#).